

## АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ, ФІНАНСОВОГО ПРАВА

УДК 342.52.347

Гаврущенко І. В., асистент кафедри адміністративного та інформаційного права ННІ права та психології НУ «ЛП»

### Адміністративне правопорушення у світлі запровадження загальнообов'язкового державного медичного страхування в Україні

У статті досліджуються питання, які стосуються нормативної регламентації адміністративної відповідальності в світлі запровадження в Україні обов'язкового державного медичного страхування.

**Ключові слова:** адміністративна відповідальність, обов'язкове медичне страхування, адміністративне правопорушення.

В статье исследуются вопросы, которые касаются нормативной регламентации административной ответственности в свете внедрения в Украине обязательного медицинского страхования.

**Ключевые слова:** административная ответственность, обязательное медицинское страхование, административное правонарушение.

The article examines the issues related to normative regulation of administrative responsibility in the light of introduction of the state obligatory medical insurance in Ukraine.

**Key words:** administrative responsibility, obligatory medical insurance, administrative offence.

**Постановка проблеми.** Зважаючи на сучасну перспективу запровадження в Україні обов'язкового державного медичного страхування, постає питання якою в ідеалі має постати відповідальність його суб'єктів.

У зв'язку з відсутністю необхідної нормативно-правової бази, яка б регламентувала питання правосуб'єктності в галузі обов'язкового медичного страхування, пріоритетним напрямом роботи щодо запровадження в Україні обов'язкового державного медичного страхування має стати створення відповідних законодачих актів і внесення необхідних змін у вже існуючі нормативно-правові акти. Це стосується і інституту відповідальності у сфері обов'язкового медичного страхування.

**Аналіз дослідження даної проблеми.** Актуальність вказаної вище проблематики зумовила зацікавленість в її дослідженні багатьма вченими. Значний внесок у розвиток обов'язкового медичного страхування зробили Біленчук Д. П., Бортнік С.В., Залетов О. М., Клименко Н. І., Осадець С.С., Рудень В. В., Яворська Т. В., Стеценко В. Ю., Шатковський Я.М. та інші.

Водночас значний вплив на дослідження Гришин В.В., Семенов В.Ю., Парамонова О.Ю., Сербиновский Б.Ю., Гаркуша В.М., Федорова Т.А., Ахвледіані Ю.Т. та інші.

**Виклад основного матеріалу.** На жаль, сьогодні з п'яти видів соціального страхування, передбачених Основами законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, функціонує лише чотири: на випадок безробіття; у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням; від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, які спричинили втрату працездатності, та пенсійне страхування, яке перебуває на

стадії реформування. Медичне ж страхування залишається не впровадженим. Це є великою перешкодою на шляху до євроінтеграції. Адже в такому випадку не виконуються положення ст. 49 Конституції України, згідно якої, кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування [1; 60].

Відповідно до чинного законодавства одним з видів відповідальності осіб, які винні в порушенні норм права, що регулюють відносини в сфері охорони здоров'я, є адміністративна відповідальність.

Зважаючи на значну соціальну роль медичної галузі, в КУпАП міститься низка норм, що встановлюють відповідальність за правопорушення в сфері охорони здоров'я.

Для кращого аналізу адміністративної відповідальності в медичній галузі у світлі запровадження загальнообов'язкового медичного страхування в Україні, на нашу думку, слід класифікувати норми, які регламентують таку відповідальність за суб'єктом на:

1. Відповідальність медичного працівника або медичної установи.
2. Відповідальність страхувальника.
3. Відповідальність застрахованого.
4. Відповідальність страховика.

Актуальним є питання про те, якою в ідеалі має стати адміністративна відповідальність для суб'єктів медичних правовідносин в умовах загальнообов'язкового медичного страхування.

Адміністративна відповідальність є різновидом юридичної відповідальності, яка настає за правопорушення, передбачені Кодексом України про адміністративні правопорушення.

Так, відповідно до статті 9 КУпАП «адміністративним правопорушенням (проступком) визнається протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність» [2].

Як бачимо, поняття адміністративного правопорушення є чітко визначеним законодавцем. Проте істотне значення також має і склад такого правопорушення, поняття якого існує лише в теорії права. Юридичний склад адміністративного проступку дає можливість встановити чи є те або інше діяння адміністративним правопорушенням. Ми вважаємо, що лише у випадку наявності усіх елементів складу правопорушення (об'єкт; об'єктивна сторона; суб'єкт; суб'єктивна сторона проступку), можна говорити про адміністративну відповідальність.

Визначення об'єкта є важливим з огляду на те, що саме цей елемент юридичного складу правопорушення дає нам можливість визначити соціальну сутність правопорушення. На думку Ю.П. Битяка ним є суспільні відносини, яким правопорушенням заподіяно шкоду або створено загрозу її заподіяння [3; 176].

Об'єктивна сторона складу правопорушення характеризує це правопорушення як антигромадський акт зовнішньої поведінки порушника норми адміністративного права і проявляється в дії або бездіяльності, її наслідках і причинному зв'язку між вчиненням діянням і протиправним результатом, що настав [4; 54].

Суб'єкти адміністративної відповідальності – фізичні особи, що мають певні індивідуальні характеристики, які можна поділити на загальні (властиві всім суб'єктам) та спеціальні (особливості його спеціального, фізичного, професійного, службового, статевого статусу, родинні зв'язки, відношення до власності, до військової служби і т.д.) [4; 56].

Суб'єктивна сторона адміністративного проступку проявляється у вині – внутрішньому психічному ставленні осудного дієздатного суб'єкта до вчиненого ним правопорушення та його шкідливих наслідків [4; 59].

Зважаючи на вищесказане, доцільним в майбутньому при введенні в Україні загальнообов'язкового медичного страхування стане нормативна регламентація відповідальності його суб'єктів, що матиме на меті єдиний порядок та стабільність регулювання відповідних суспільних відносин. Як наслідок, появиться необхідність введення в дію нових забороняючих норм, які вказуватимуть на неприпустимість певної поведінки через загрозу застосування заходів адміністративного впливу. Це норми, що розміщуються переважно в Особливій частині Кодексу про адміністративні правопорушення, порушення яких кваліфікується як адміністративний проступок.

У ст. 4 проекту закону «Про загальнообов'язкове державне медичне страхування» зазначено, що одним з принципів загальнообов'язкового медичного страхування є невідворотність відповідальності страхувальників, страховика і постачальників медичної допомоги за вчинені правопорушення [5]. Тобто, суб'єктами правопорушень у цій сфері в першу чергу виступатимуть вищезазвані особи.

Беручи до уваги специфіку відносин у сфері медичного страхування, страхувальник і страховик являтимуться у багатьох випадках однією і тією ж особою, тобто страхові внески будуть здійснюватися особою, яка матиме право на страхові виплати та послуги в разі настання страхового випадку.

В Проекті відповідальності за правопорушення вчинені у сфері обов'язкового медичного страхування присвячено окремий розділ. Законотворець класифікував таку відповідальність за суб'єктами на: відповідальність страхувальника, відповідальність Фонду обов'язкового медичного страхування, відповідальність застрахованої особи та відповідальність постачальника медичних послуг.

Відповідно до вже згаданого Проекту страхувальником є платник страхових внесків; Фондом загальнообов'язкового державного медичного страхування є некомерційна самоврядна організація, що здійснює обов'язкове медичне страхування [5]. Тобто Фонд буде виступати страховиком.

Застрахована особа відповідно до проекту закону «Про загальнообов'язкове державне медичне страхування» є особою, яка відповідно до Закону застрахована в системі загальнообов'язкового державного медичного страхування [5]. З метою уникнення практики подвійного застосування норм закону на нашу думку існує потреба в уточненні визначення поняття застрахованої особи наступним чином: застрахована особа – це фізична особа, яка відповідно до цього Закону підлягає загальнообов'язковому державному медичному страхуванню, сплачує та/або за яку сплачуються у встановленому законом порядку страхові внески на загальнообов'язкове державне медичне страхування.

Ще одним суб'єктом, який в окремих випадках буде нести адміністративну відповідальність за порушення норм, які регулюють відносини у сфері обов'язкового медичного страхування, виступатиме постачальник медичної допомоги. Відповідно до вже згаданого Проекту ним може бути зареєстрований в установленому порядку суб'єкт господарської діяльності (юридична чи фізична особа), який має ліцензію на провадження діяльності зі здійснення медичної практики (надання медичної допомоги) [5].

Страхувальник згідно проекту Закону несе відповідальність за такі діяння: 1) ухилення від реєстрації як платника страхових внесків, за несвоєчасність та несплату

(в повному обсязі або частково) страхових внесків; 2) за неподання у встановлений строк розрахунку за нарахованими і сплаченими страховими внесками (для страхувальника осіб, які не належать до категорії працюючих) [5].

Фонд обов'язкового медичного страхування несе відповідальність за несплату або несвоєчасну оплату медичної допомоги, наданої за договором про надання медичної допомоги [5].

Члени колегіальних органів Фонду несуть відповідальність за незаконні рішення зазначених органів у разі якщо вони голосували за прийняття такого рішення [5].

Застрахована особа несе відповідальність за невиконання своїх обов'язків щодо обов'язкового медичного страхування відповідно до закону [5].

Постачальник медичної допомоги, його посадові та службові особи несуть відповідальність за наступні діяння: 1) за відмову у наданні медичної допомоги застрахованій особі, ненадання, несвоєчасне надання або надання медичної допомоги з недодержанням галузевих стандартів у сфері охорони здоров'я, зокрема недодержанням показників медичної допомоги; 2) за фальсифікацію документів, пов'язаних з наданням медичної допомоги, зокрема щодо показників її надання та оплати медичної допомоги; 3) за порушення строків надання даних про застрахованих осіб, а також відомостей про зміну цих даних; 4) за використання не за цільовим призначенням цільових коштів [5].

Що стосується нормативно регламентованих на сьогоднішній день правових норм, які будуть встановлювати адміністративну відповідальність постачальника медичної допомоги за правопорушення у сфері обов'язкового медичного страхування, то вона наступатиме за надання послуг громадянам-споживачам, що не відповідають вимогам стандартів, норм і правил (ст. 168<sup>1</sup> КУпАП).

В умовах запровадження в недалекому майбутньому обов'язкового медичного страхування необхідними стануть відповідні зміни до законів, що встановлюють адміністративну відповідальність за ті чи інші діяння. Так, на нашу думку, найважливішою зміною до КУпАП має стати нормативна регламентація порушення законодавства про загальнообов'язкове державне медичне страхування і встановлення санкцій за його вчинення.

Об'єктом юридичного складу цього правопорушення виступатимуть суспільні відносини у сфері сплати страхового внеску на загальнообов'язкове державне медичне страхування.

Ми вважаємо, що об'єктивну сторону порушення законодавства про загальнообов'язкове державне медичне страхування мають скласти такі діяння: 1) порушення порядку нарахування страхового внеску на загальнообов'язкове державне медичне страхування; 2) неподання, несвоєчасне подання, подання не за встановленою формою звітності щодо страхового внеску на загальнообов'язкове державне медичне страхування; 3) подання недостовірних відомостей, що використовуються в Державному реєстрі загальнообов'язкового державного медичного страхування, іншої звітності та відомостей, передбачених законами України; 4) несплата або несвоєчасна сплата страхового внеску на загальнообов'язкове державне медичне страхування; 5) порушення встановленого порядку використання та здійснення операцій з коштами загальнообов'язкового державного медичного страхування.

Суб'єктом адміністративного проступку будуть виступати платники страхових внесків. В проєкті закону «Про загальнообов'язкове державне медичне страхування» зазначено,

що ними є: 1) роботодавці для громадян України, іноземців та осіб без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах та працюють на підприємствах, в тому числі іноземних, на умовах трудового договору (контракту) або на інших умовах, передбачених законодавством; членів колективних чи орендних підприємств, сільсько-господарських кооперативів та фермерських господарств; громадян України і осіб без громадянства, які працюють в іноземних дипломатичних представництвах та консульських установах, розташованих на території України; осіб, обраних на виборні посади до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян, які отримують заробітну плату (винагороду) за роботу на виборній посаді; осіб, які проходять альтернативну (невійськову) службу; працівників воєнізованих формувань, утворених відповідно до законів України, осіб рядового і начальницького складу Державної фельд'єгерської служби, гірничорятувальних частин незалежно від підпорядкованості, а також працівників спеціалізованих воєнізованих аварійно-рятувальних служб центрального органу виконавчої влади з надзвичайних ситуацій; 2) застраховані особи, які забезпечують себе роботою самостійно, – провадять незалежну професійну діяльність, що полягає в участі фізичних осіб у наукових, літературній, артистичній, художній, освітній або викладацькій діяльності, так само як діяльності лікарів (у тому числі стоматологів, зубних техніків), адвокатів, приватних нотаріусів, аудиторів, бухгалтерів, оцінювачів, інженерів чи архітекторів та помічників зазначених осіб, або осіб, зайнятих релігійною (місіонерською) діяльністю, іншої подібної діяльності за умови, що такі особи в межах цієї діяльності не є найманими особами чи суб'єктами підприємницької діяльності, є страхувальниками щодо самих себе; 3) місцеві органи виконавчої влади для осіб, які отримують освіту за денною формою навчання у професійно-технічних або вищих навчальних закладах; отримують освіту за денною формою навчання в інтернатурі, клінічній ординатурі, магістратурі, аспірантурі, докторантурі; проходять професійну підготовку, перепідготовку або підвищують кваліфікацію з відривом від виробництва за направленням підприємств без збереження заробітної плати та з отриманням стипендії відповідно до законодавства; непрацюючих осіб (крім осіб, які навчаються) з числа: малолітніх і неповнолітніх осіб; безробітних осіб, зареєстрованих відповідно до законодавства про зайнятість населення; пенсіонерів; інвалідів (крім осіб, які стали інвалідами внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання); осіб, які відповідно до законодавства одержують допомогу по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку та непрацюючих працездатних осіб, які здійснюють догляд за дитиною до досягнення нею шестирічного віку відповідно до медичного висновку; працездатних осіб, що здійснюють догляд за пенсіонером, який за експертним медичним висновком потребує постійного стороннього догляду, за інвалідом першої групи або дитиною-інвалідом віком до 16 років; багатодітних матерів, які мають трьох або більше дітей віком до 18 років; інших осіб працездатного віку; 4) Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України для непрацюючих інвалідів, які отримали інвалідність внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання; 5) центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері виконання кримінальних покарань для осіб, які відбувають покарання у виді позбавлення волі [5].

Суб'єктивна сторона зазначеного правопорушення буде характеризуватися ставленням до наслідків і наявністю вини як у формі умислу, так й у формі необережності.

**Висновки.** Отже, підсумовуючи викладене вище можемо зазначити, що введення

обов'язкового державного медичного страхування в Україні призведе до потреби внесення низки змін до вже існуючих нормативно-правових актів, які регламентують питання адміністративно-правової відповідальності. Проте на сьогоднішній день жодний з проєктів закону, що регламентує обов'язкове державне медичне страхування в Україні, не був прийнятий. Тому про адміністративну відповідальність за порушення норм, що регулюють цей вид соціального страхування можемо говорити лише в перспективі.

#### ЛІТЕРАТУРА:

1. Бортнік С.В. Запровадження обов'язкового медичного страхування в Україні у контексті Європейської соціальної хартії (переглянутої) / С.В. Бортнік // Юридична Наука. – 2011. - №3. – С.54-61.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
3. Адміністративне право України: підручник / [Ю.П. Битяк, В.М. Паращук, О.В. Дьяченко та ін. ]; за ред. Ю.П. Битяка. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – 544с
4. Адміністративне право: навчальний посібник / [О.І. Остапенко, З.Р. Кісіль, М.В. Ковалів, Р.В. Кісіль]. - К.: Всеукраїнська асоціація видавців "Правова єдність", 2008. - 533 с.
5. Закон України «Про загальнообов'язкове державне медичне страхування» від 5 квітня 2013 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : [http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4\\_1?pf3511=46465](http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=46465).

УДК 311.1

**Курінний В. В.**, викладач кафедри правознавства  
Кіровоградського інституту розвитку людини Відкритого  
міжнародного університету розвитку людини „Україна”

### **Застосування відповідальності в процесі попередження адміністративних проступків у сфері медичного обслуговування населення**

У статті проаналізовано наукові погляди на методи державного управління, а саме переконання та примус. Визначено авторське бачення точок зору на понятійний апарат. Визначено проблемні аспекти в систематизації законодавства про адміністративні правопорушення у сфері медичного обслуговування населення. Запропоновано прийняття кодифікованого акту.

**Ключові слова:** медичне обслуговування, переконання, примус, адміністративний проступок, адміністративна відповідальність.

В статье проанализированы научные взгляды на методы государственного управления, а именно убеждение и принуждение. Определены авторское видение точек зрения на понятийный аппарат. Определены проблемные аспекты в систематизации законодательства об административных правонарушениях в сфере медицинского обслуживания населения. Предложено принятие кодифицированного акта.

**Ключевые слова:** медицинское обслуживание, убеждение, принуждение, административный проступок, административная ответственность.

The article analyzes the scientific views on the methods of the government, namely, persuasion and coercion. Identified the author's vision perspectives on conceptual apparatus. Identified problematic aspects in the systematization of legislation on administrative violations in the field of health care. Proposed adoption of the codified act.

**Key words:** medical care, persuasion, coercion, administrative offense, administrative responsibility.